

► Verhalen over gefusilleerde oudoom

‘Familie overleefde het, maar hij niet’

De Joodse geschiedenisleraar Emanuel Hamburger hielp onderduikers en verspreidde illegale kranten, maar werd verraden en gefusilleerd. Hij wordt vandaag geëerd met een straatnaambord in Dordrecht. In het bijzijn van zijn familieleden.

Anne van Bijnen

Dordrecht

Gekend hebben ze hem niet, maar het overlijden van hun oudoom Emanuel Hamburger (1901-1945) heeft veel invloed gehad op de zussen Barbara Hamburger (63) en Minke Appelo-Hamburger (57). Hun vader heeft zijn ‘oom Manny’ wel gekend. „Maar hij was toen nog maar klein natuurlijk.”

Emanuel Hamburger wordt als verzetsstrijder vandaag geëerd met een pad op begraafplaats de Essenhof. Hij was leraar geschiedenis en economie, eerst in Zierikzee en daarna aan de Dordtse HBS. Daar werd hij aan het begin van de oorlog gedwongen om ontslag te nemen, omdat hij Joods was. In zijn verzetstijd is hij verraden door een oud-leerling en naar het Oranjehotel gebracht, de bijnaam voor de Scheveningse gevangenis.

De hele familie Hamburger heeft in de oorlog ondergedoken gezeten. Emanuel is de enige die het niet heeft overleefd. Op 43-jarige leeftijd werd hij op de Blaaksedijk in Heinenoord met negen anderen gefusilleerd. Hier werd veel over gepraat. „Mijn vader zei: ‘Ons gezin heeft de oorlog overleefd’, maar voor onze grootvader gold dat niet. Die was zijn broer kwijt.”

Wat de oudste zus zich kan herinneren: „Ik heb zijn verloofde ooit gezien. Haar herinner ik me als de mevrouw met de lange mouwen. Die heeft in een kamp gezeten en had een nummer op haar arm.”

▲ Emanuel Hamburger wordt als verzetsstrijder geëerd met een pad op de Essenhof. PRIVÉFOTO

Het antisemitisme is niet opgehouden toen de oorlog stopte, vertellen de achternichten van Emanuel. Toen hun vader bij het Luzac Lyceum in Dordrecht werkte, kwam het ook daar boven. „Er werd een davidster op de voordeur gekrast, omdat een leerling een slecht cijfer kreeg. Ik merkte dat die hele oorlog altijd overal doorheen druppelde.”

Gegevens beschermen

„We nemen de bescherming van onze privélevens heel serieus. Nu is dat natuurlijk een *hot*, maar dat was in de periode dat wij opgroeiden veel minder.” Hoe dat eruit ziet? „Niks delen en overal vraagtekens bij zetten.” Barbara heeft er zelfs haar beroep van gemaakt om de gegevens van anderen te beschermen.

Dat je anders bent, betekent niet dat je anders behandeld hoeft te worden

– Barbara Hamburger

De jongste van de twee, Minke, had in de jaren 80, in de Koude Oorlog, een schoolreisje naar het voormalige Oost-Duitsland. „Dit was bij ons thuis een discussie. Ga je wel of niet?” Ze is om principiële redenen als enige niet geweest. „Je was daar een toerist, het was een soort poppenkast. Je zou kijken naar mensen die daar achter de muur zaten, maar niet weg konden.”

„Hij was altijd heel kritisch”, vertellen ze over hun vader. „Het was altijd de vraag: vind je het gepast om daar toeschouwer te zijn van het feit dat mensen daar niet vrij zijn?” Hierdoor maken de zussen nu andere keuzes. Barbara en Minke proberen deze inzichten door te geven aan hun kinderen, door het verhaal van Emanuel te vertellen en de Tweede Wereldoorlog te verbinden aan conflicten in het heden. Al zien ze soms een generatiekloof.

„Onze kinderen hadden Facebook en Snapchat. We zeiden dan: joh niet doen, je geeft je hele leven bloot.” Maar het belangrijkste dat ze hun kinderen meegeven: „We zijn allemaal anders. Maar het feit dat je anders bent, betekent niet dat je anders behandeld of uitgesloten hoeft te worden.”